

ГЕОДЕЗІЯ ТА ЗЕМЛЕУСТРІЙ (G18)

УДК 332.3

ЕВОЛЮЦІЯ ЗЕМЛЕУСТРОЮ В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ ПАРАДИГМИ СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ: АНАЛІЗ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ЧАСІ

Д-р екон. наук Т. М. Прядка, асист. М. О. Гримайло

EVOLUTION OF LAND MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE LAND USE PARADIGM FORMATION: A RETROSPECTIVE ANALYSIS

Dr. Sc. (Econ.) T. Priadka, assistant M. Hrymailo

DOI: <https://doi.org/10.18664/1994-7852.215.2026.358924>

***Анотація.** У статті проаналізовано еволюцію землеустрою від давніх часів до сучасності крізь призму концепції сталого розвитку. Досліджено основні етапи формування землевпорядної системи, виявлено історичні передумови виникнення принципів раціонального землекористування та охорони земельних ресурсів. Особливу увагу приділено трансформації підходів щодо організації території та використання земель у різні історичні періоди. Обґрунтовано, що багато сучасних принципів сталого землекористування мають глибоке історичне коріння та формувалися протягом століть під впливом економічних, соціальних і екологічних чинників.*

***Ключові слова:** землеустрій, сталий розвиток, землекористування, історія землевпорядкування, раціональне використання земель, охорона земель, історична еволюція, земельні відносини, раціональне природокористування.*

***Abstract.** The article presents a comprehensive scientific study of the historical genesis of land management as a dynamic system that evolves under the influence of socio-economic, technological, and environmental factors. The purpose of the work is to conduct a retrospective analysis of the stages of land management development to identify the conceptual foundations of sustainable land use and reveal the underlying principles of rational territorial organization at different historical stages.*

The research methodology is based on systematic and historical approaches, methods of critical analysis of archival and scientific sources. The work analyzes the experience of ancient civilizations (Egypt, Mesopotamia, Rome), medieval land use systems, as well as the transformational processes of the Modern Era, particularly the English enclosures and the German school of «rational agriculture» by A. Thaer. Special attention is given to the evolution of land relations in the territory of Ukraine: from the imperial and Soviet periods to the current stage of market transformations.

The research findings demonstrate that the fundamental principles of sustainable development (the balance of economic efficiency, social equity, and environmental safety) have deep historical roots and were applied intuitively long before their official formalization by the United Nations. It has been established that disregard for environmental constraints, characteristic of extensive models

ISSN (p) 1994-7852

ISSN (online) 2413-3795

© Прядка Т. М., Гримайло М. О., 2026.

of the past century, led to land degradation, which underscores the imperative nature of transitioning to the contemporary paradigm of balanced land use.

It is substantiated that modern land management must transform into a multifunctional management system that integrates digital technologies and principles of landscape planning. It has been demonstrated that sustainable land use development is not a static state but a continuous process of adaptation to global challenges, requiring consideration of both positive and negative historical experience.

Keywords: *land management, sustainable development, land use, history of land organization, rational land use, land protection, historical evolution, land relations, rational natural resource management.*

Вступ. Землеустрій як форма практичної діяльності суспільства має багатовіковий досвід розвитку, генезис якого нерозривно пов'язаний з еволюцією суспільних відносин щодо землі як основного засобу виробництва та просторового базису життєдіяльності. Система землекористування не є статичною консервативною конструкцією, а являє собою динамічну структуру, що еволюціонує під впливом соціально-економічних, технологічних, екологічних і політичних чинників [1, с. 16]. У сучасних умовах, коли людство стикається з безпрецедентними глобальними викликами — деградацією земельних ресурсів, антропогенною зміною клімату, загрозами продовольчій безпеці, а Україна додатково переживає наслідки широкомасштабної військової агресії, — особливої актуальності набуває науково обґрунтоване переосмислення історичного досвіду організації раціонального землекористування.

Як справедливо зазначає З. Паньків, багатовимірний підхід щодо аналізу землекористування, що поєднує правові, просторові, екологічні та економічні аспекти, дає змогу встановити сучасний стан системи землекористування та його регіональні відмінності на основі комплексу показників. Водночас саме історичний підхід допомагає в майбутньому обґрунтувати передумови становлення та закономірності розвитку системи землекористування. Виокремлення історичних етапів і періодів базовано на критичному аналізі архівних, статистичних,

наукових і літературних джерел, що містять емпіричну інформацію про особливості використання земельного фонду в різні періоди розвитку національних спільнот. Основними критеріями для ідентифікації та диференціації історичних періодів є форма власності на землю; домінуючі системи землеробства; технологічне вдосконалення знарядь обробітку ґрунту; проведення земельпорядних реформувань; трансформація державного устрою [1, с. 24].

Концепція сталого розвитку, уперше формалізована в 1987 році Всесвітньою комісією з навколишнього середовища та розвитку (Комісія Брундтланд), визначає фундаментальну необхідність задоволення потреб сучасного покоління без компрометації можливостей майбутніх поколінь задовольняти власні потреби. Усупереч тому, що сам термін є відносно новим у науковому дискурсі, ретроспективний аналіз історичного розвитку землеустрою переконливо свідчить про те, що принципи збалансованого використання земельних ресурсів інтуїтивно застосовували задовго до формалізації концепції сталого розвитку в офіційних міжнародних документах.

Інтенсивна наукова дискусія про сталий розвиток, що розгорнулася наприкінці ХХ століття, продемонструвала, що економічні, соціальні та екологічні проблеми не можна розглядати ізольовано, а ефективно розв'язати їх можна виключно в контексті міждисциплінарних досліджень, які долають традиційні епістемологічні

межі між соціально-гуманітарними та природничими науками [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні аспекти землеустрою досліджували провідні вітчизняні та зарубіжні вчені. Фундаментальний внесок у розуміння сутності землеустрою зробили А. Третяк, Д. Добряк, Р. Тараненко, які розглядали землеустрій як комплексну систему організаційно-правових та інженерно-технічних заходів. Історичні аспекти розвитку земельних відносин досліджували З. Паньків, О. Літошенко, К. Слєпньова, які систематизували етапи еволюції землекористування на різних територіях. Питання інтеграції принципів сталого розвитку в систему землеустрою розглядали В. Третяк, Н. Третяк, Н. Капінос, В. Кульбака, Т. Прядка, та інші дослідники.

Зарубіжний досвід організації землекористування аналізували Едвін Ф. Гей (Edwin F. Gay) у контексті англійських огороджуваль, Верена Лемброк (Verena Lehmbrock) щодо німецької школи раціонального землеробства. Класичні праці римських агрономів — Катона Старшого, Варрона, Колумелли — є цінним джерелом для розуміння античних підходів щодо землеробства. Однак бракує комплексних досліджень, які б системно проаналізували історичну еволюцію землеустрою крізь призму концепції сталого розвитку, виявили наскрізні принципи раціонального землекористування та обґрунтували їхню релевантність для сучасних викликів.

Визначення мети та завдання дослідження. Мета дослідження полягає в комплексному аналізі історичної еволюції землеустрою та ідентифікації тих концептуальних і практичних аспектів, які сприяли формуванню сучасних підходів щодо сталого землекористування, а також у виявленні наскрізних принципів раціональної організації використання земельних ресурсів на різних історичних етапах розвитку суспільства.

Для досягнення поставленої мети у статті передбачено виконати такі завдання: систематизувати теоретичні підходи щодо розуміння сутності землеустрою та дослідити його генезис у давніх цивілізаціях як першооснову раціонального землекористування; здійснити ретроспективний аналіз трансформації земельпорядних систем у країнах Європи в період Нового часу, зокрема крізь призму становлення наукової концепції «раціонального землекористування»; дослідити еволюцію земельних відносин на теренах України, виявивши головні закономірності та наслідки трансформацій землекористування від імперського періоду до сучасних ринкових перетворень; обґрунтувати засади становлення парадигми сталого землекористування та визначити роль інноваційних інструментів у її практичній реалізації; узагальнити історичний досвід для виявлення наскрізних принципів раціональної організації території та визначити стратегічні орієнтири розвитку землеустрою в умовах сучасних глобальних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному науковому розумінні, як обґрунтовує А. Третяк, землеустрій являє собою комплексну сукупність соціально-економічних та екологічних заходів, а також організаційних, правових, інженерно-технічних дій, спрямованих на регулювання земельних відносин і раціональну просторову організацію території адміністративно-територіальних утворень і суб'єктів господарювання, здійснюваних під детермінуючим впливом суспільно-виробничих відносин і закономірностей розвитку продуктивних сил [3, с. 45]. Альтернативне визначення пропонують В. Іванишин і Р. Тараненко, які характеризують землеустрій як інтегрований комплекс заходів із вивчення якісного та кількісного стану земель, планування та організації їх раціонального використання і охорони, утворення нових і

впорядкування існуючих об'єктів землеустрою, встановлення їхніх меж на місцевості, а також просторової організації територій, що використовують фізичні та юридичні особи для здійснення сільськогосподарського виробництва [4, с. 67].

Ці дефініції відображають еволюцію підходів щодо розуміння землеустрою – від вузькотехнічного трактування до комплексного бачення, що інтегрує екологічну, економічну, соціальну та правову складові.

Перші форми систематизованого та інституціоналізованого землекористування виникли на початку аграрної революції у великих річкових цивілізаціях. У Стародавньому Єгипті, Месопотамії та Китаї вже функціонували розвинені системи обліку та розподілу земель, які враховували природно-кліматичні умови та об'єктивну необхідність підтримання природної родючості ґрунтів як основи аграрного виробництва.

Земля перебувала в колективній власності общини, а її члени, користуючись спільними угіддями, виконували суспільні роботи, колективно сплачували податки та брали участь у масштабних державних проєктах — будівництві пірамід у Єгипті чи Великого китайського муру. Функції управління земельними ресурсами здійснювали общинні органи самоуправління, які виконували облікові, контрольні, судові та адміністративні завдання [5, с. 34]. Єгипетські землеміри проводили щорічні систематичні обміри земель після періодичних розливів Нілу, що можна вважати історичним прообразом сучасного земельного кадастру. Ця практика забезпечувала не лише справедливий розподіл земель, але й ефективну систему оподаткування.

Особливо показовим із точки зору становлення науково обґрунтованого землеустрою є досвід Стародавнього Риму, де були розроблені детальні правові норми щодо землеволодіння та землекористування, що склали основу майбутнього європейського земельного

права. Римська система центурації (*centuriatio*) передбачала раціональну просторову організацію території з урахуванням топографічних особливостей, доступності водних ресурсів і транспортної інфраструктури. Римські агрономи, зокрема Катон Старший (*De Agri Cultura*) [6], Марк Теренцій Варрон (*De Re Rustica*) [7], Луцій Юній Модерат Колумелла (*De Re Rustica*) [8], у своїх фундаментальних працях наголошували на необхідності дбайливого ставлення до землі, впровадження науково обґрунтованих сівозмін і систематичних заходів зі збереження та відтворення родючості ґрунтів, що фактично відображало інтуїтивне розуміння принципів сталого землекористування задовго до виникнення самого терміну.

К. Слепньова справедливо зазначає, що головними досягненнями давніх єгиптян, греків і римлян у вченні про землю та ґрунти були розроблення їхньої науково обґрунтованої класифікації і надання їй характеру системи; збір і систематизація емпіричних даних про властивості ґрунтів з урахуванням їхніх агрономічних особливостей; ведення строгого земельного кадастру, тобто комплексне оцінювання земель за їхньою площею, родючістю і прибутковістю; агроекологічне районування; формування правової інфраструктури щодо ведення земельного кадастру [9, с. 57].

У середньовічний період землевпорядні дії набули виразного державного характеру та були інституціоналізовані в рамках феодальної системи, пов'язані насамперед із систематичним обліком земель, їхнім розподілом між землевласниками-феодалами та юридичним закріпленням меж земельної власності [10]. У середньовічній Європі еволюційно склалася агротехнологічно прогресивна система трипільної сівозміни (озими — ярі — пар), яка забезпечувала відновлення природної родючості ґрунтів і відносну стабільність аграрного виробництва. На противагу тому, що економічні та соціальні відносини

феодалізму часто призводили до нерационального використання земель через експлуатаційний характер виробничих відносин, сама система організації сільськогосподарського виробництва містила суттєві елементи екологічно збалансованого підходу.

Історичний ретроспективний аналіз окресленого періоду переконливо свідчить, що ще від найдавніших часів землевпорядні практики органічно поєднували соціальні, економічні та екологічні аспекти, закладаючи концептуальне підґрунтя для сучасних концепцій сталого землекористування, хоча і не артикулювали їх у явному вигляді.

Епоха Відродження та Нового часу ознаменувалася бурхливим прогресом у розвитку геодезії, картографії та економічних наук, що створило необхідні методологічні та технологічні передумови для становлення землеустрою як самостійної наукової дисципліни. У XVII–XVIII століттях у Західній Європі почали проводити масштабні земельні реформи, спрямовані на кардинальне підвищення ефективності аграрного виробництва.

Одним із важливих, хоча й неоднозначних явищ цього періоду стали англійські огорожування (enclosures) XVI–XIX століть. Попри їхній значний негативний соціальний вплив, пов'язаний з експропріацією селянських земель, вони об'єктивно сприяли впровадженню інтенсивних методів землеробства та раціональної просторової організації сільськогосподарських угідь. Як переконливо демонструє у своєму дослідженні Едвін Ф. Гей (Edwin F. Gay), огорожування призвели до масштабної концентрації земель і трансформації традиційних форм землекористування, що мало неоднозначні та суперечливі наслідки для місцевих сільських громад [11]. Щодо концепції сталого розвитку, то цей історичний досвід наочно демонструє фундаментальну проблему дисбалансу: економічна ефективність може бути супроводжувана значними соціальними

втратами, зокрема масовим витісненням селян із традиційних місць проживання та руйнуванням історично сформованих спільних практик управління природними ресурсами. Критичний аналіз огорожувань дає змогу провести релевантні паралелі із сучасними викликами: баланс між продуктивністю, економічною ефективністю і соціальною справедливістю є критично важливим для забезпечення стійких моделей суспільного розвитку.

Фундаментальний внесок у розвиток землевпорядної науки зробили німецькі вчені, зокрема Альберт Таер (Albrecht Daniel Thaer, 1752–1828). Як переконливо показує дослідження Верени Лемброк (Verena Lehmbrock), саме його новаторська концепція «раціонального землеробства» (Rationale Landwirtschaft) сприяла трансформації агрономії та землеустрою із сукупності емпіричних практик у систематичну науку з чіткою методологією [12]. Німецький досвід раціоналізації аграрного виробництва став еталонним зразком для багатьох європейських країн і переконливо засвідчив, що науково обґрунтоване управління земельними ресурсами може бути не лише економічно ефективним, але й соціально та екологічно збалансованим. Це повністю відповідає сучасним триєдиним принципам сталого розвитку і демонструє очевидну спадкоємність ідей від історичних практик до сучасних концептуальних підходів.

Історія земельних відносин на теренах сучасної України відома численними трансформаціями, зумовленими динамічними політичними, економічними та соціальними чинниками. Розвиток землеустрою тривалий час відбувався в контексті централізованої політики Російської імперії. Генеральне межування земель, ініційоване указом Катерини II у 1765 році, стало масштабним державним проєктом упорядкування земельних відносин на всій території імперії. Хоча первинною метою було юридичне закріплення прав привілейованих

землевласників, цей захід об'єктивно сприяв систематизації інформації про землі та створенню картографічної основи для подальшого землевпорядкування.

Як обґрунтовано зазначає О. Літошенко, період Російської імперії (XVIII – початок XX століття) відзначений централізацією та імперською політикою щодо земельних відносин. «Жалувана грамота дворянству» Катерини II (1785) законодавчо закріпила виключні привілеї дворянства на земельну власність, що сприяло концентрації великих земельних латифундій у руках російських і полонізованих українських дворян. Земельний кодекс 1886 року системно врегулював правові питання землеволодіння та користування землею, що відображало імперське прагнення до тотального контролю над стратегічними аграрними ресурсами [13, с. 131].

Важливим етапом трансформації земельних відносин стала аграрна реформа П. Столипіна (1906–1917 роки), яка передбачала виділення селянських наділів у приватну власність і створення хутірських і відрубних господарств із метою формування прошарку заможних селян-власників. Незважаючи на те, що реформа мала суперечливі результати і не була завершена через політичні катаклізми, вона об'єктивно стимулювала інституційний розвиток землевпорядної служби та застосування науково обґрунтованих підходів щодо організації сільськогосподарського виробництва.

У радянський період землеустрій набув тотально централізованого директивного характеру та був жорстко підпорядкований завданням планової командно-адміністративної економіки. Земля була виключною державною власністю, а ринкові механізми регулювання земельних відносин були повністю відсутні. У цей період створено потужну розгалужену систему спеціалізованих землевпорядних організацій, розроблено комплексну методологію внутрішньогосподарського

землеустрою, створено систему протиерозійних заходів і меліорації земель, що мало певні позитивні наслідки для розвитку аграрного сектору.

Водночас екстенсивний характер радянського землеробства, надмірна розораність земель (у деяких регіонах до 80-90 % території), масштабні меліоративні проекти без належного науково обґрунтованого врахування довгострокових екологічних наслідків призвели до катастрофічної деградації земельних ресурсів. Освоєння цілинних земель у 1950-х роках, яке на початковому етапі забезпечило значне збільшення виробництва зерна, у подальшому призвело до масштабної вітрової та водної ерозії, що спричинило втрату мільйонів гектарів родючих земель.

Цей історичний досвід наочно демонструє критичну важливість комплексного підходу щодо землекористування, що враховує не лише короткострокові економічні вигоди, але й довгострокові екологічні та соціальні наслідки.

Після розпаду СРСР і здобуття Україною незалежності розпочався складний і суперечливий перехід до ринкової економіки, що включав і кардинальну трансформацію земельних відносин. Ухвалення чинної редакції Земельного кодексу України у 2001 році стало визначальним кроком на шляху до створення сучасної правової бази для регулювання земельних відносин, а подальші законодавчі зміни були спрямовані на вдосконалення системи земельного кадастру, запровадження ринкових механізмів обігу земель і посилення захисту прав землевласників і землекористувачів [13, с. 119].

Усвідомлення глобальних екологічних проблем, спричинених нераціональним використанням земель, почало активно формуватися в другій половині XX століття на тлі екологічних катастроф і зростаючого наукового розуміння меж планетарних систем. Стокгольмська конференція ООН із

проблем навколишнього середовища 1972 року стала поворотним моментом у визнанні глобальної екологічної кризи на міжнародному рівні.

У 1992 році на знаковій Конференції ООН із навколишнього середовища та розвитку в Ріо-де-Жанейро було прийнято фундаментальний документ «Порядок денний на XXI століття» (Agenda 21), який системно визначив принципи сталого розвитку для всіх сфер людської діяльності, включаючи землекористування та просторове планування [14].

Як аргументовано зазначає В. Кульбака, перехід до сталого землекористування потребує комплексного інтегрованого підходу, що передбачає одночасне врегулювання взаємопов'язаних соціальних, екологічних та економічних аспектів. Такий підхід реалізовано у стратегіях і програмах розвитку земельних ресурсів, які розробляють органи сільськогосподарського управління та охорони навколишнього середовища на перспективу 10–15 років і впроваджують через щорічні операційні програми. Ці програми враховують соціально-економічні особливості регіонів і містять науково обґрунтовані пропозиції щодо використання земельних, водних та інших природних ресурсів в органічному поєднанні з природоохоронними заходами. Насамперед у програмах розвитку знаходиться відображення комплексна система правових, організаційних, економічних та інших заходів, спрямованих на запобігання необґрунтованому вилученню земель із сільськогосподарського обороту, захист від деструктивних антропогенних впливів, відтворення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісового фонду, захисту ґрунтів від водної та вітрової ерозії тощо [15, с. 286].

Для землеустрою це означало необхідність парадигмального переходу від суто продуктивістського підходу, орієнтованого на максимізацію короткострокового виробництва, до

збалансованого підходу, який системно враховує взаємопов'язані екологічні, економічні та соціальні аспекти. Сучасний землеустрій у контексті концепції сталого розвитку має забезпечувати не лише ефективне використання земельних ресурсів у поточному періоді, але й їх охорону та відтворення для майбутніх поколінь, збереження біологічного різноманіття, підтримання екологічної стабільності та резильєнтності ландшафтних систем.

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології, такі як геоінформаційні системи (ГІС), дистанційне зондування Землі (ДЗЗ), цифрові моделі рельєфу (ЦМР), технології точного землеробства (precision agriculture), штучний інтелект і великі дані (Big Data), відкривають принципово нові можливості для точного моніторингу стану земель, оптимізації землекористування та ухвалення науково обґрунтованих управлінських рішень. Концепція ландшафтного планування інтегрує екологічні принципи в процес комплексної організації території.

Особливої актуальності набувають питання збалансованого землекористування в умовах прогресуючої урбанізації. Багатофункціональне використання земель, створення екологічних коридорів і зелених інфраструктурних систем, збереження високопродуктивних сільськогосподарських земель в урбанізованих агломераціях стають пріоритетами сучасного просторового планування та територіального розвитку.

Для України, що має значні ресурси унікальних високопродуктивних чорноземних ґрунтів, питання сталого землекористування набуває особливого стратегічного значення. Як справедливо зазначає група українських провідних науковців, стратегічний розвиток землеустрою має бути побудований на новій парадигмі відносин, що пов'язані зі сталим розвитком і сталим (збалансованим) землекористуванням на принципах, рекомендованих ООН. Система управління земельними

ресурсами та землекористуванням має бути трансформована в багатофункціональну (багатоцільову) систему управління з реалізацією принципів субсидіарності «зверху вниз» і «знизу вгору» з урахуванням фундаментальних принципів, рекомендованих ООН [16, с. 35].

Погоджуємося з концептуальною позицією Н. Капінос, яка аргументовано зазначає, що збалансований розвиток землеустрою як механізму розвитку інтегрованої соціально-економічної, екологічної та правової системи землекористування на відповідній території забезпечений взаємодією цілої сукупності умов і чинників, які можна систематизувати за якісними характеристиками у шести взаємопов'язаних блоках: 1) потреби, цілі розвитку, завдання розвитку; 2) інновації щодо розвитку землеустрою та науково-технічних програм із розвитку землекористування; 3) державна земельна політика, земельна політика територіальних громад; організаційна структура системи землеустрою; 4) нормативно-правова інфраструктура; 5) менталітет, культура, суспільна свідомість; 6) господарський механізм, система соціально-економічного розвитку [17, с. 14].

Висновки. Комплексний історичний аналіз еволюції землеустрою переконливо свідчить про тривалий і нелінійний процес формування наукових уявлень про раціональне землекористування. Багато фундаментальних принципів, які сьогодні асоціюють із концепцією сталого розвитку, насправді мають глибоке історичне коріння та виникли з практичного досвіду попередніх поколінь, що стикалися з необхідністю збалансування продуктивності земель із їх довгостроковим збереженням. Еволюція землеустрою відбувалася під детермінуючим впливом економічних, соціальних, технологічних та

екологічних чинників. Від примітивних форм організації землекористування в давніх цивілізаціях до складних систем просторового планування сучасності простежується єдина логіка пошуку оптимального балансу між потребами суспільства та екологічними можливостями природних систем.

Досвід ХХ століття наочно продемонстрував, що ігнорування екологічних обмежень і нераціональне експлуатаційне використання земельних ресурсів неминуче призводять до їх деградації та значних економічних втрат у довгостроковій перспективі. Це емпірично підтверджує актуальність і необхідність послідовної інтеграції принципів сталого розвитку в сучасну практику землепорядкування на всіх рівнях — від локального до глобального.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з поглибленим вивченням історичного досвіду окремих регіонів, розробленням методології адаптації традиційних практик землекористування до сучасних кліматичних і соціально-економічних умов, створенням інноваційних методів землеустрою на основі цифрових технологій і штучного інтелекту, що базовані на принципах сталого розвитку та використовують сучасні технологічні можливості для мінімізації екологічного впливу.

Важливо усвідомлювати, що сталий розвиток землекористування не є статичною кінцевою метою, а являє собою динамічний процес постійної адаптації до мінливих природно-кліматичних і соціально-економічних умов, що потребує гнучкості управлінських рішень, міждисциплінарної наукової обґрунтованості та критичного врахування історичного досвіду як позитивного, так і негативного.

Список використаних джерел

1. Паньків, З. (2012). *Еволюція землекористування в Україні*: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 188 с.

2. Haberl, H., Wackernagel, M., Wrbka, T. (2004). Land Use and Sustainability Indicators. An Introduction. *Land Use Policy*, No. 21. Pp. 193–198. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2003.10.004>
3. Третяк, А. М. (2016). Сучасний землеустрій в Україні: поняття, сутність, тенденції розвитку. *Землеустрій, кадастр та охорона земель в Україні: сучасний стан, Європейські перспективи: матеріали Міжнар. конф., присвяч. 20-річчю створення ф-ту землепорядкування*. Київ: МПБП «Гордон». С. 43–47.
4. Іванишин, В. А., Тараненко, Р. В. (2019). Нарис історії розвитку земельних відносин, землеустрою, кадастру в Туреччині. *Публічне адміністрування: наукові дослідження та розвиток*, № 1 (7). С. 66–79.
5. Дручек, О. В. та ін. (2024). *Історія держави і права зарубіжних країн*. Київ. 186 с.
6. Марк Порцій Катон Старший. *Вікіпедія: вільна енциклопедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Марк_Порцій_Катон_Старший (дата звернення: 04.01.2026).
7. Марк Теренцій Варрон. *Вікіпедія: вільна енциклопедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Марк_Теренцій_Варрон (дата звернення: 04.01.2026).
8. Луцій Юній Модерат Колумелла. *Вікіпедія: вільна енциклопедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Колумелла> (дата звернення: 04.01.2026).
9. Слепньова, К. В. (2022). Історико-правові аспекти ведення земельного кадастру в стародавніх єгиптян, греків та римлян. *Часопис цивілістики*, Вип. 47. С. 55–58. DOI: <https://doi.org/10.32782/chc.v047.2022.9>
10. Третяк, А. М., Прядка, Т. М., Гетманьчик, І. П. (2017). *Історія земельних відносин і землеустрою в Україні: підручник*. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС. 420 с.
11. Gay, E. F. (1903). Inclosures in England in the Sixteenth Century. *The Quarterly Journal of Economics*, No. 17(4). Pp. 576–597. DOI: <https://doi.org/10.2307/1885511>.
12. Lehmbruck, V. (2023). Elevated to the ranks of a science: Manual labor and Albert Thaer's doctrine of rational agriculture. *Science in Context*, No. 36(1). Pp. 60–75. DOI: [10.1017/S0269889725000493](https://doi.org/10.1017/S0269889725000493)
13. Літошенко, О. С. (2024). Земельне право України: історіографічні аспекти, реформування та сучасний стан розвитку. *Scientific and conceptual foundations of law development: monograph*. Riga, Latvia: Baltija Publishing, Pp. 110–135. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-462-7-6>.
14. Конференція ООН з проблем середовища, оточуючого людину (1972). *Вікіпедія: вільна енциклопедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Конференція_ООН_з_проблем_середовища... (дата звернення: 04.01.2026).
15. Кульбака, В. М. (2020). Концептуальні основи формування сільськогосподарських землекористувань в умовах сталого розвитку. *Український журнал прикладної економіки*. № 5(2). С. 282–288. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-2-33>.
16. Третяк, А. М., Третяк В. М., Прядка Т. М. та ін. (2021). Стратегічні напрями земельної політики в Україні до 2030 року. *Економіка та держава*. № 8. С. 28–36. DOI: [10.32702/2306-6806.2021.8.28](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.8.28).
17. Капінос, Н. О. (2018). *Еколого-економічні засади розвитку землеустрою на місцевому рівні: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.06*. Київ. 24 с.

References

1. Pankiv, Z. (2012). *Evolutsiya zemlekorystuvannya v Ukrayini: monohrafiya [Evolution of land use in Ukraine]*: monograph. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv, 188 p. [in Ukrainian].

2. Haberl, H., Wackernagel, M., Wrbka, T. (2004). Land Use and Sustainability Indicators. An Introduction. *Land Use Policy*, No. 21. Pp. 193–198. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2003.10.004>
3. Tretyak, A. M. (2016). Suchasnyy zemleustriy v Ukrayini: ponyattya, sutnist', tendentsiyi rozvytku [Modern land management in Ukraine: concept, essence, development trends]. *Land management, cadastre and land protection in Ukraine: current state, European perspectives: materials of the International Conference, dedicated to the 20th anniversary of the creation of the land management faculty*. Kyiv: MPBP "Gordon". Pp. 43–47. [in Ukrainian].
4. Ivanyshyn, V. A., Taranenko, R. V. (2019). Narys istoriyi rozvytku zemel'nykh vidnosyn, zemleustroyu, kadastru v Turechchyni [A sketch of the history of the development of land relations, land management, and cadastre in Turkey]. *Public Administration: Scientific Research and Development*, No. 1 (7). Pp. 66–79. [in Ukrainian].
5. Druchek, O. V. et al. (2024). *Istoriya derzhavy i prava zarubizhnykh krayin [History of State and Law of Foreign Countries]*. Kyiv. 186 p. [in Ukrainian].
6. Mark Portsyy Katon Starshyy [Marcus Porcius Cato the Elder]. *Wikipedia: The Free Encyclopedia*. https://uk.wikipedia.org/wiki/Marcus_Porcius_Caton_the_Elder (access date: 04.01.2026). [in Ukrainian].
7. Mark Terentsiy Varron [Marcus Terentius Varro]. *Wikipedia: The Free Encyclopedia*. https://uk.wikipedia.org/wiki/Marcus_Terentius_Varro (access date: 04.01.2026). [in Ukrainian].
8. Lutsiy Yuniy Moderat Kolumella [Lucius Junius Moderatus Columella]. *Wikipedia: The Free Encyclopedia*. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Columella> (access date: 04.01.2026). [in Ukrainian].
9. Slepnyova, K. V. (2022). Istoryko-pravovi aspekty vedennya zemel'noho kadastru v starodavnykh yehyptyan, hrekiv ta rymlyan [Historical and legal aspects of land cadastre management among ancient Egyptians, Greeks and Romans]. *Journal of Civil Studies*, No. 47. Pp. 55–58. DOI: <https://doi.org/10.32782/chc.v047.2022.9>. [in Ukrainian].
10. Tretyak, A. M., Pryadka, T. M., Getmanchyk, I. P. (2017). *Istoriya zemel'nykh vidnosyn i zemleustroyu v Ukrayini [History of land relations and land management in Ukraine]: textbook*. Kherson: OLDI-PLUS. 420 p. [in Ukrainian].
11. Gay, E. F. (1903). Inclosures in England in the Sixteenth Century. *The Quarterly Journal of Economics*, No. 17(4). Pp. 576–597. DOI: <https://doi.org/10.2307/1885511>.
12. Lehmbruck, V. (2023). Elevated to the ranks of a science: Manual labor and Albert Thaer's doctrine of rational agriculture. *Science in Context*, No. 36(1). Pp. 60–75. DOI: [10.1017/S0269889725000493](https://doi.org/10.1017/S0269889725000493)
13. Litoshenko, O. S. (2024). *Zemel'ne pravo Ukrayiny: istoriografichni aspekty, reformuvannya ta suchasnyy stan rozvytku [Land law of Ukraine: historiographical aspects, reform and current state of development]*. *Scientific and conceptual foundations of law development: monograph*. Riga, Latvia: Baltija Publishing, Pp. 110–135. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-462-7-6> [in Ukrainian].
14. Konferentsiya OON z problem seredovyscha, otochuyuchoho lyudynu [United Nations Conference on the Human Environment] (1972). *Wikipedia: The Free Encyclopedia*. https://uk.wikipedia.org/wiki/Конференція_ООН_з_проблем_середов.. (accessed: 04.01.2026).
15. Kulbaka, V. M. (2020). Kontseptual'ni osnovy formuvannya sil's'kohospodars'kykh zemlekorystuvan' v umovakh staloho rozvytku [Conceptual foundations of agricultural land use formation in conditions of sustainable development]. *Ukrainian Journal of Applied Economics*. No. 5(2). Pp. 282–288. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-2-33>. [in Ukrainian].
16. Tretyak, A. M., Tretyak V. M., Pryadka T. M. et al. (2021). Stratehichni napryamy zemel'noyi polityky v Ukrayini do 2030 roku [Strategic directions of land policy in Ukraine until 2030]. *Economy and State*. No. 8. Pp. 28–36. DOI: [10.32702/2306-6806.2021.8.28](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.8.28). [in Ukrainian].

17. Карінос, Н. О. (2018). *Ekoloho-ekonomichni zasady rozvytku zemleustroyu na mistsevomu rivni* [Ecological and economic principles of land management development at the local level]: author's abstract of dissertation ... candidate of economic sciences: 08.00.06. Kyiv. 24 p. [in Ukrainian].

Прядка Тетяна Миколаївна, доктор економічних наук, професор кафедри геодезії та землеустрою, Сумський національний аграрний університет, провідний науковий співробітник відділу інституціонального забезпечення природокористування, Інститут агроєкології і природокористування НААН. ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6179-0128>. Тел.: +38 (096) 143-53-51. E-mail: t.pryadka@snau.edu.ua.

Гримайло Марина Олександрівна, асистент кафедри геодезії та землеустрою, Сумський національний аграрний університет. ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0008-3406-739X>. Тел.: +38 (099) 726-40-36. E-mail: m.grymaylo@snau.edu.ua.

Priadka Tetiana, Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Geodesy and Land Management, Sumy National Agrarian University, Institute of Agroecology and Environmental Management of NAAS.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6179-0128>. Tel.: +38 (096) 143-53-51. E-mail: t.pryadka@snau.edu.ua.

Hrymailo Maryna, assistant of the Department of Geodesy and Land Management, Sumy National Agrarian University. ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0008-3406-739X>. Tel.: +38 (099) 726-40-36. E-mail: m.grymaylo@snau.edu.ua.

Дата надходження статті 19.01.2026 р.

Дата прийняття статті до друку 10.03.2026 р.

Дата публікації (оприлюднення) статті 4.05.2026 р.

Стаття поширюється на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License International CC-BY.